

103

Fundacion del Con- vento de Capuchinos de Solsona año de 1582.

*D. D. D. Miguel de Valladares, que fue
muchas vezes Definidor de N. Provincia: en el n.
mo, que Compro de la fundacion de los Conventos
y Daxones M^{tes} della, que vivieron desde el principi-
o de la fundacion hasta el año 1612. inclusive
hablando de la fundacion del Convento de Solsona.*

Apunts per a una història dels Caputxins de Solsona. Els orígens

JOAN RIART VENDRELL

Els caputxins formen part de l'orde religiós fundat per Sant Francesc d'Assís al segle XIII, els *framenors*; més tard, al segle XVI fou reformat per tal de mantenir la inspiració primitiva, posant l'accent en la vida de fraternitat evangèlica fonamentada en dos principis: la pregària contemplativa i l'amor als més pobres. Aquesta reforma fou iniciada a Itàlia el 1525 per Fra Matteo da Bascio i altres franciscans. Rebé l'aprovació pontifícia el 1528. Arribats a Catalunya l'any 1578, ben aviat, el 1582 fundaren el convent de Solsona, on hi van romandre fins el 1838, un total de 256 anys.

Així doncs, l'Orde dels Frares Menors Caputxins és un orde religiós mendicant nascut com a branca reformada de l'orde dels franciscans, buscava mantenir l'esperit franciscà inicial dotant-la d'una major austeritat i rigor en la vida conventual. L'hàbit dels caputxins sempre ha estat marró o castany, cenyit amb una corda i amb caputxa, fet que ha originat el nom de "caputxins". El seu lema és *Pax et bonum (Pau i bé)*. El nom i cognom que adopten els seus membres va seguit de la localitat d'origen; originàriament només era el nom seguit de la localitat de naixement. S'identifiquen amb les sigles O.F.M.Cap. (*Ordo Fratrum Minorum Capuccinorum*).

El present estudi es basa, en bona part, en una de les fonts importants que tenim per al coneixement dels caputxins a Solsona. Ens referim al *Llibre del Convent de Solsona (1582-1835)* de l'Arxiu Provincial dels Caputxins de Catalunya. Aquest llibre és una compilació que van fer els pares caputxins a finals del segle XIX.

Relació de províncies i frares quan varen començar els caputxins

Quan va començar la Reforma dels Caputxins, les províncies -segons la denominació i límits establerts per l'orde- i els convents que tenien els Frares Observants de l'orde franciscà, estan descrits en el *Llibre del Convent de Solsona*, pàg. 68ss que transcrivim en el següent quadre:

PROVÍNCIES I CONVENTS QUAN VAREN COMENÇAR ELS CAPUTXINS			
Província	Convents	Província	Convents
Sant Francesc	40	França	39
Roma	31	Castella	40
Marca de Ancona	35	Saxònia	24
Toscana	45	<i>Turònia</i>	30
Bolònia	24	Aragó	34
Sant Antoni	35	Argentina	26
Gènova	51	Borgonya	49
Milà	28	Santiago	33
Nàpols	45	Colònia	48
Calàbria	31	Aquitània	24
Sicília	37	Portugal	30
La Pulla	36	Sant Lluís	23
Sant Bernardí	22	<i>Hibèrnia</i>	17
Sant Àngel	22	Escòcia	8
Dalmàcia	22	Concepció	20
Candia i Terra Santa	8	Dàcia	22
Àustria	21	Anglaterra	12
Bohèmia	27	Andalusia	30
Polònia	23	Bretanya	20
Bòsnia	41	<i>"Indias no se ponen los conventos que avia y se crehe eran pocos porque avia poco estaban descubiertos"</i>	
Còrsega	23		
<i>Brixia</i>	22		
<i>Ragusia</i>	9	Províncies	45
<i>Basilicata</i>	14	Convents	1295
Hongria	70	<i>"Religiosos tenia passados de 3000"</i>	

Ara bé, a continuació el redactor del *Llibre del Convent de Solsona* presenta el quadre amb el nombre de províncies i convents caputxins que hi havia en el moment d'escriure el llibre, abans de 1835. En reproduïm les dades més interessants i properes i el resum final. La distribució dels convents en el conjunt de l'estat espanyol era la següent: Catalunya, 25; València, 16; Aragó, 19; Andalusia, 20; Castella, 16 i Navarra, 8.

Espanya:		França:	
Convents	104	Convents	380
Predicadors	833	Predicadors	3359
Sacerdots	653	Sacerdots	902
Coristes	392	Coristes	618
Llecs	640	Llecs	1560
Tots:	2473	Tots:	6439
Alemanya:		Itàlia:	
Convents	313	Convents	850
Predicadors	3008	Predicadors	3098
Sacerdots	1150	Sacerdots	3470
Coristes	771	Coristes	1263
Llecs	1636	Llecs	4657
Tots:	6565	Tots:	12466
Tota la Religió (ordre)			
Províncies	57		
Convents	1649		
Predicadors	10364		
Sacerdots	7094		
Coristes	2990		
Llecs	8511		
tots:	28075		
Missions entre infidels sense comptar els que estan entre heretges: 151			

Es pot observar un increment notable, tant de convents com de frares, des dels orígens dels caputxins fins al moment de l'exclaustració de 1835.

Els orígens a Catalunya i la seva vinguda a Solsona

La reforma franciscana establerta pels caputxins es fa present a Catalunya a partir del 30

de març de 1578 quan desembarca a Barcelona el Pare Arcàngel Alarcón amb altres cinc religiosos caputxins, gràcies a l'impuls del Consell de Cent, amb l'encàrrec d'establir l'orde a Catalunya. El primer convent va ser a Sarrià, prop de Barcelona, l'any 1578, en l'anomenat *desert de Sarrià*¹ sota l'advocació de Sta. Eulàlia i, de manera força immediata, varen venir a Solsona.

1 Arribats els caputxins als territoris ibèrics l'any 1578, a no trigar s'establiren a l'indret on, segons una venerable tradició, hi hagué la casa pairal de santa Eulàlia, patrona de Barcelona, en uns terrenys anomenats "El desert de Sarrià". Allí hi fundaren el primer convent amb l'advocació d'aquesta santa i el destinaren a casa-noviçat fins a l'exclaustració de 1835, quan el govern liberal de l'Estat confiscà els béns de l'Església.

Durant els primers anys de la restauració de la vida caputxina a Catalunya hom maldà per recuperar l'antic convent sarrianenc de santa Eulàlia, però infructuosament. Per això, l'any 1887 es començaren les obres de l'actual convent, dedicat a santa Anna, en uns terrenys cedits pel Sr. Ponsich. Amb la restauració de la Província de framenors caputxins de Catalunya, el 31 de maig de 1900, aquest convent fou destinat a seu de la cúria provincial i casa d'estudis teològics dels joves caputxins, fins que, l'any 1936, fou saquejat i cremat pels revolucionaris. Restaurat en la postguerra civil del 1936-1939, sota la direcció de l'arquitecte Pere Benavent, acollí de nou els estudis teològics i filosòfics. Actualment és seu de la infermeria provincial, del Museu Etnogràfic Missional, de la biblioteca Hispano-Caputxina i de l'arxiu i Biblioteca Provincial.

Els inicis del caputxins a Catalunya conegueren una explosió de fundacions: des de l'any inicial de 1578 fins a 1600 -els primers 22 anys-, es fundaren fins a 21 convents². La fundació de Solsona es va fer per l'impuls de Joan d'Aragó, aleshores abat de la canònica de Santa Maria de Solsona³, que l'any 1582, quatre anys després de l'arribada a Catalunya, va oferir als caputxins una ermita aixecada dalt d'un turó apartat de la població. Els caputxins van prendre possessió de la dita ermita i la van adaptar a les seves necessitats conventuals, dedicant-la a Sant Francesc.

En el lloc que avui es coneix com el mas dels Caputxins Vells, la comunitat inicial va rebre la visita de Sant Llorenç de Brindisi que, acompanyat d'un llec, va visitar a peu totes les cases dels caputxins. En el trajecte cap a Solsona fou acollit a Palà de Torruella, avui Colònia Palà Vell, on encara s'hi conserva el record de la seva estada⁴.

El 1611 van impulsar la seva ampliació -volien enderrocar l'antiga ermita i aixecar una construcció nova-, però el bisbe de Solsona els va demanar que aixequessin el convent en un lloc més proper a la vila amb la finalitat de poder atendre millor la població; fou l'any 1624 quan es va posar la primera pedra d'aquell nou edifici.

A mitjan d'aquell segle, l'any 1655, la comunitat de Solsona va patir directament els efectes dels enfrontaments bèl·lics amb França quan la vila es va veure assetjada, tant per un bàndol com per l'altre. La casa dels caputxins, per la seva situació, ho va patir molt directament i resultà incendiada. La comunitat es va refugiar a Manresa, on hi va estar fins el 1659, data en què va poder tornar a Solsona i reconstruir el

"Fundacion del Convento de Capuchinos de Solsona año de 1582". Del Llibre del Convent de Solsona, p. 103

convent. Des d'aleshores, com ja hem esmentat, hi va romandre fins el 1838.

Dos moments fundacionals del convent de Solsona: els anys 1582 i 1624

El reverend Miquel de Valladolid, en el *Llibre del Convent de Solsona*, ens explica els fets que es varen viure des del principi de la fundació fins l'any 1612. En el foli 184 diu el que segueix:

"De la fundació del convent de Solsona no trobo altra cosa sino que l'any 1582 després d'haver pres el P. Bernardí d'Aragó que aleshores era provincial, el Convent de Manresa, va prendre el de Solsona i va deixar allà al P. Gaspar de Mallorca perquè l'edifiqués i després

2 Les primeres fundacions foren les següents: Sta. Eulàlia (1578), Mont Calvari (1578), Vallès (1579), Perpinyà (1580), Sant Boi (1580), Girona el dels Ermites (1581), Ceret (1581), Solsona (1582), Manresa (1582), Sant Celoni (1582), Vilafranca (1582), Blanes (1583), Banyoles (1583), Granollers (1584), Figueras (1584), Prada (1586), Tarragona (1589), Tui (1589), Vinça (1589), Elna (1590), Lleida (1598), Cervera (1606), etc.

3 Encara no existia el Bisbat de Solsona, fundat una mica més tard, el 1593.

4 Explicat per Antoni Llorens i Solé, a: *Solsona i el Solsonès en la Història de Catalunya*. Lleida: Ed. Virgili & Pagès S.A., (1987), p. 114.

va venir el P. Gabriel de Mallorca i el P. Àngel del Mas [era de Perpinyà] perquè se s'edifiqués. Es va prendre el lloc⁵ a una milla de la ciutat al cim d'un turó molt solitari i auster i el va edificar el P. Gaspar amb l'ajuda dels sobredits (.....) i l'obra molt tosca i tot molt baix i les oficines petitíssimes i tot

el convent més petit del que seria menester per a la família que allà pugui estar. La gent de la comarca és devota i la terra sana i per aquesta causa han mort pocs frares en ell.”

El pare Bernardí d'Alhama, a finals d'agost de 1582, va prendre possessió del nou convent solsoní, traslladant-se solemnement amb la seva petita comunitat i plantant una gran creu davant de la capella solitària del turó dedicada a Sant Francesc. El va succeir Gabriel de Mallorca que va contribuir a l'edificació del convent adaptant la casa dels ermitans a habitacle de religiosos; les generacions futures el veneraren i li atribuïren miracles, especialment després de mort.

El primitiu convent era molt simple de construcció, de tal manera que era qualificat de convent-ermitori, per l'antic lloc d'eremites al costat de la capella. El seu emplaçament va ser on hi ha el mas denominat “Caputxins Vells” justament per considerar que és el lloc de la primera fundació a una milla de la ciutat i al cim d'un turó solitari. Gaietà Barraquer ho tradueix dient que es trobava a un quilòmetre i mig de camí de la ciutat. En el segle XIX s'esmenta que només apareixien les runes una mica distants de la ciutat. La raó possiblement sigui perquè quan es va canviar l'emplaçament del convent, el Pare

Damas havia fet enderrocar aquest convent-ermitori de Sant Francesc per construir l'altre més escaient; no sabem si utilitzaren les pedres de l'antic convent per vestir el nou⁶.

El lloc, però, es descriu “*de terra sana que juntament amb una comarca devota varen fer que morissin pocs frares*”. Això ens diu que la vida dels caputxins que vivien d'almoines era molt precària i exposada a moltes malalties, tant pel lloc –en moltes ocasions llocs insalubres i amb condicions de vida dolentes- com pel contacte amb els malalts que confortaven nit i dia fins a la mort⁷.

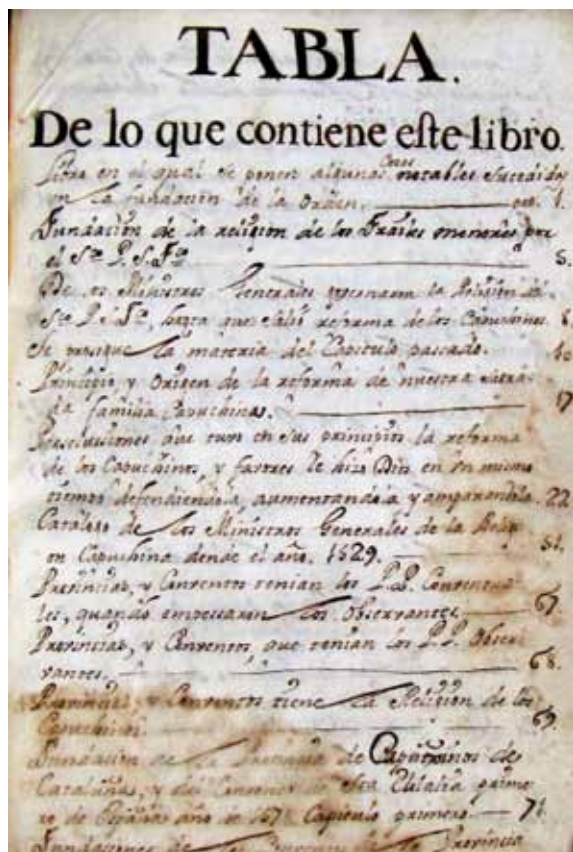
La nota del document de la fundació de Solsona menciona que es va fundar primer el convent de Manresa abans que el de Solsona –tot i que es fundaren tots dos en el mateix any-, però, finalment, el de Solsona va ser acceptat abans que el de Manresa. Així ho relata el *Llibre del Convent de Solsona*:

“Per comprendre això s'ha de saber que el P. Bernardí d'Aragó Provincial en companyia dels pares Joan de Alarcon, Àngel del Mas i Gaspar de Mallorca anaven a prendre (possessió) del convent de Solsona i passant per Manresa s'hostatjaren en el Convent dels Predicadors de St. Domingo i estan en aquella casa Mossèn Pedro Vinyas rector que havia estat de la rectoria de Cervelló va anar a visitar al P. Joan de Alarcón juntament amb un cavaller d'aquella ciutat que es deia Dn. Pere Pequera i moguts per la seva devoció varen persuadir als dits P. que prenguessin Convent en aquella ciutat (Manresa) i s'oferiren a tenir llicència del Sr

5 Quan expressa que va “prendre” aquest o l'altre convent, es refereix a prendre possessió, que al principi coincidia aproximadament amb la data de fundació.

6 L'APCC en *Actos Capitulares* 20, en l'Apèndix 2, diu que al 1616 l'església del convent de Solsona amenaçava “*derrumbar-se*”; devia estar situada al costat de l'ermitori enderrocat.

7 El fet que alguns convents se situessin en llocs poc saludables va fer que anys més tard s'acabessin tancant. Així va passar amb el convent caputxí de Banyoles, fundat el 1583, i deixat més tard per lloc “*mal sano*”; situat sobre l'estany, resultava insalubre, com determina el Capítol Provincial dels Caputxins de 1625. El 1596 es deixa Sant Boi per “*mal sano*”, fundat el 1580. Per semblant raó, el 1651 es deixa el convent de Girona Corpus Cristi, fundat el 1624, atès que estava mig enderrocat i en lloc mal sa; havia servit de llatzeret en temps de pesta. També el de Lleida, que l'any 1636, el Capítol Provincial acordà canviar-lo de lloc “*per les moltes malalties que s'hi contreien i també perquè s'anava ensorrant*”. Incidències referides per Basili de Rubí (1978).

"Tabla de lo que contiene este libro". Llibre del Convent de Solsona, índex, primera pàgina

Bisbe de Vic y de la Ciutat; i ajudada pel dit oferiment es va fer i així es va prendre el Convent de Manresa i quedant-se en aquesta ciutat el P. Joan de Alarcón."

Els altres pares prosseguiren el camí cap a la ciutat de Solsona per prendre possessió del futur convent solsoní. En aquest lloc van estar-hi quaranta anys, fins l'any 1624, quan es va fundar el nou edifici. Uns anys abans d'aquest 1624, el convent ja quedava petit i amenaçava ruïna; els caputxins es plantejaven una remodelació en profunditat, amb possible enderrocament previ. Aleshores és quan el Bisbe els va proposar fer una nova construcció més propera a la ciutat. El *Llibre del Convent de Solsona* ho explica amb les següents mots:

"I es va deixar el vell pels motius que expressa el Rd. P. Pau de Sarrià Mre Provincial en el volum que va compondre de les Fundacions dels con-

vents i religiosos de Nostra Província, el qual en el foli 188 parlant de la fundació i edificació d'aquest convent diu el que segueix:

Per estar el convent vell de Solsona molt apartat de la ciutat i haver-se de fabricar de nou, es va resoldre per part dels PP de la Província a petició del Sr. Bisbe Dn. Joan Àlvaro i dels demés de la ciutat a escollir un altre lloc més a propòsit per que, com diuen les nostres constitucions els religiosos puguin acudir amb comoditat als seglars per les necessitats corporals i a ells i als religiosos per les espirituals".

"En un quadern que es troba en l'arxiu de la Definició lletra G, num. 36 que parla en compendi de les fundacions dels convents de la província parlant del de Solsona diu el que segueix.

Després l'any 1624, a petició del Sr Bisbe de Solsona Dn. Juan Alvaro i dels ciutadans de la ciutat, prop dels murs, fora de la ciutat, es va fer el convent nou; el títol de l'església es de St Francisco es va fer de diferents almoines. El segell és el mateix P. St. Francisco. Per les guerres de Catalunya i setge de Solsona es va cremar el convent i els frares deixaren la ciutat. Després tornaren i varen acomodar el cremat. Fins aquí el quadern citat".

"La crema de dit convent fou en l'any 1656 segons jo crec. I no es troba altra cosa de la fundació d'aquest convent, solament s'adverteix que quan en l'any 1582 es fundà el convent primer, encara no hi havia bisbe a Solsona i era del bisbat d'Urgell i passats pocs anys després es va erigir de nou dit bisbat de Solsona.

Aquesta ciutat és de la jurisdicció del Bisbe i del Duc de Cardona"⁸.

El nou convent caputxí s'edificà a uns dos cents passos de la ciutat comptant des de la muralla del Portal del carrer Castell, on un ampli espai, després passeig del Camp, conduïa fins a "l'església dels caputxins", nom que ha perdurar fins als nostres dies.

8 Cites traduïdes del *Llibre del Convent de Solsona* 1582-1835.

Postal del 1931. Solsona, passeig del Camp amb l'església dels caputxins al fons. Fototipia Thomas

Alguns capítols dels caputxins a Solsona

Els capellans o religiosos malfactors

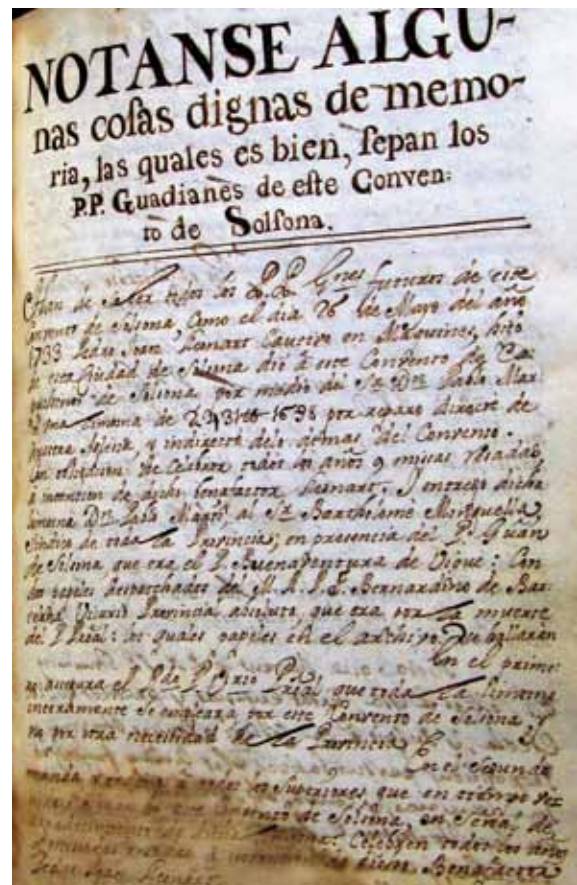
Espigolant en el *Llibre del Convent de Solsona*, en l'apartat de “*Notanse algunas cosas en Orden a los Terciarios*” (pàg. 209 i següents) ó en l'apartat: “*Notanse algunas cosas dignas de memoria, las quales es bien, sepan los P.P. Guardianes de este convento de Solsona*” (pàg. 225 i següents), es troben escasses referències sobre els primers decennis de la fundació solsonina.

Per curiosa, es pot fer esment de la informació sobre els clergues empresonats o castigats pel Bisbe de Solsona. És conegut que quan hi havia una acusació o certificació sobre malifetes greus per part d'algun clergue del Bisbat, ja no diguem si per un cop de sang hi havia delictes de mort o ferits, el Sr. Bisbe els confinava o empresonava, destinant-los a algun convent de clausura o monestir retirat, per complir la reclusió o penitència sense poder sortir. Lògicament els caputxins eren candidats directes a rebre i contenir aquests malfactors clergues, igual que altres convents d'altres ordes religioses.

El *Llibre del Convent de Solsona* recull informació del *Dietari* del 1687 i ens diu que en temps passats s'estilava que els Pares Generals d'aquest convent, així com els Pares Dominics

de Solsona, admetessin en els seus convents els clergues que el Sr Bisbe citava:

“haziendoles estar muchos dias detenidos, como en carcel o por penitencia: y como de esto

Llibre del Convent de Solsona. “Notanse algunas cosas dignas de memoria”

se siguiesen algunos disgustos y inconvenientes, tanto a los P.P. Dominicicos como a nosotros; determinaron el P. Provincial del Colegio (es refereix als dominics) y General (dels caputxins) no admitir mas a ninguno, lo que puntualmente executaron: Y por eso se suplica a los P.P. Generales y Presidentes, reparian mucho, en admitirlos, por no disgustar a los seglares y habitar muchas sequelas”.

Es veu que els era un malestar per a ells i a la comunitat de seglars devots, tenir en el convent malfactors confinats i decidiren, caputxins i dominics, no voler-ne més.

La relació dels caputxins fills de Solsona

No cal dir que el fet de tenir un convent de frares caputxins a la ciutat també era una font de vocacions caputxines. El *Llibre del Convent de Solsona* enumera tots els fills de Solsona que vestiren l'hàbit caputxí des dels temps de la fundació. El primer és del 1592, i els darrers arriben fins els volts del 1830. Són uns 34, alguns sacerdots, altres llecs, predicadors, novicis i coristes. El redactor treu la relació de diverses fonts i llibres de la província de l'ordre, indicant l'any en què varen prendre l'hàbit o moriren o varen exercir les seves tasques, fins i tot l'any en què algun fou expulsat de l'orde, sense més explicacions.

La pràctica que seguien d'adoptar un nou nom seguit només de la localitat de naixement, dificulta la possible identificació familiar. La relació de pares Caputxins fills de Solsona és la següent:

Gil, corista, 1592; Bonaventura, corista, va morir el 1596; Alexis, llec, va prendre l'hàbit el 1595; Joseph, sacerdot, 1689; Llorens, llec, 1612; Jerònim, sacerdot, 1613; Fructuós, llec, 1614; Pacífic, llec, 1614; Bonaventura, predicador, 1619; Paulí, llec que morí el 1627; Pau, llec que va prendre l'hàbit el 1637; Baptista, corista, 1637; Juníper, llec, 1638; Joan, predicador, 1637; Paulí, llec que el varen expulsar el 1645; Tomás, corista, 1646; Maseo, llec, 1649; Gervasi, llec,

1649; Antoni, predicador, 1651; Joaquim, sacerdot, 1652; Bonaventura, llec, 1664; Raimon, llec que va morir novici el 1670; Daniel, predicador, 1680; Jerònim, predicador, 1682; Serafí, predicador, 1694; Andreu, predicador, 1707; Raimon, sacerdot, 1709; Josep Francesc, llec, 1757; Fidel, llec que va prendre l'hàbit l'any 1765; Andreu, corista, 1782; Rafel, corista, 1786; Fèlix, llec que va prendre l'hàbit el 1815; Serafí, corista, 1832; Francesc, llec, 1833.

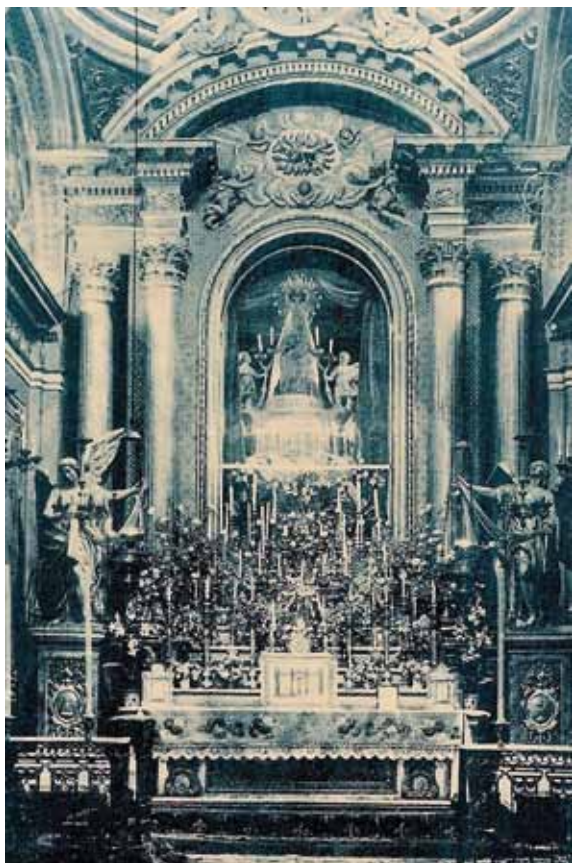
Paper dels caputxins quan es treia la Mare de Déu del Claustre

És interessant observar què feien els pares caputxins quan sortia en processó i com a rogativa, de manera excepcional, la Mare de Déu del Claustre. Aquest fet només es produïa en situacions alarmants com en casos de sequeres perllongades o de pestes recurrents.

El *Llibre del Convent de Solsona* ens explica

Llibre del Convent de Solsona. Fragment que parla de quan es treu la Mare de Déu del Claustre

Postal del 1931. Cambrial M.D. del Claustre. L'any 1902 es construí un nou cambrial obra d'August Font, constructor del cimbori de la Catedral de Barcelona. L'any 1928, l'arquitecte i president de la Mancomunitat de Catalunya, Puig i Cadafalch, va dissenyar el baldaquí i el tron de la imatge reproduïts en la foto

els rituals que es feien en el cas de manca de pluja, perquè els lectors posteriors sabessin quins passos seguir en situacions semblants:

“Advertase que quando se saca la Virgen del Claustro, por necesidad de agua, a de ir nuestra Comunidad dos días contiguos [antes de sacarla] a la Catedral cantando las letanias de la Virgen; y en llegando aran mas de media hora de oración arrodillados y despues se bolveran al Convento, cantando otra vez las letanias: la hora en que se ha de hazer esta función es de dos a tres de la tarde.”

Les autoritats, preocupades per les collites i la manca de pluja anunciaven, amb més de 13 dies d'antelació, que traurien a la Mare de Déu del Claustre per demanar-li la pluja. Ho anunciaven per mobilitzar les institucions amb prou temps. Els caputxins, durant dos dies, abans de

treure la Mare de Déu del Claustre, a les dues de la tarda, avançaven en solemne processó des del convent, al final del Passeig del Camp, fins a la Catedral, cantant en el recorregut les lletanies de la Mare de Déu. Després de mitja hora de genolls davant l'altar de la Verge, retornaven al convent tornant a entonar novament les lletanies.

El dia que es treia en solemne processó a la Verge del Claustre també hi assistia la comunitat caputxina, però si es donava el cas, com va passar el 1713, d'alguna “particularitat”, aleshores no hi assistien. El cronista ho explica amb detall:

“Para que sirva de guía y norte pondré el Caso.

Habiendo grande esterilidad de agua y mucha sequedad en el año 1713 hizo Voto la Ciudad de Solsona de sacar la Virgen del Claustro, la Ciudad de Solsona; lo que se executó dia 9 de junio, habiendo trece días grandes processiones que haze el Cabildo antes de sacarla.

Empezaron pues primeramente los Terciaros Dominicanos a ir procesionalmente muy de mañana un dia a la Cathedral y predicó el Dr. Rector Bages. Despues el dia siguiente nos fuimos nosotros a los quatro y media de la tarde con una imagen de un Crucifixo delante la qual Llevaba un H^{no} lego acompañada con 4 atxas cantando las letanias por el camino y en llegando en la Iglesia nos posimos en el Presbiterio hasta las 6 horas y predicó el P. Blaquer de Barna. Esta misma noche se fueron de la 7 y media hasta las 9 los Terciaros franciscanos saliendo todos de nuestro Convento con luzes y llevando la Cruz adante las mujeres un H^{no} lego y tras la procession tras a Dr Lobullà llevando la imagen de un crucifixo acompanandole 8 religiosos y cantando las letanias de la Virgen por el camino y predicó el P. Joseph de Montellà. De las 9 horas [has-]ta las 11 entraron los de la congregación de los Dolores y continuaron las calles hasta las 6 del lunes.”

Cal observar la solemnitat i la durada amb les predicacions corresponents. A la nit, en

aquells temps només amb la llum de les atxes-ciris gruixuts- i potser algunes teieres enceses en les cantonades dels carrers, el silenci absolut, el cant de les lletanies repetitiu,.. devia crear una atmosfera impactant.

També era important l'ordre de la processó: un llec portant la creu davant de les dones i, darrera dels fidels, un sacerdot amb prestigi, aixecant un Sant Crist acompanyat per vuit frares cantant les lletanies. Les predicacions es devien fer al llarg de la processó, en diversos moments.

“Al lunes a la mañana llegaron de fuera 26 processiones; y a la una de la tarde se empezó la procesion General, saliendo por el Portal del Castillo y duró hasta las 6 de la noche y al ultimo predicó el P. Rector del collegio; y esta misma tarde ya se volvieron muchas processiones y las otras marxaron el otro dia; y todavía no havia llovido.”

Al final, després d'una durada tan llarga, unes 5 hores, moltes processons, fins a 26 processons amb gent de parròquies properes, retornaren a casa. No ens ha d'estranyar el nombre de processons atès que cada carrer feia la seva i cada parròquia, del vinyet o de municipis propers, també, feien la seva. El conjunt de processons s'unien per fer la processó general. El cronista acaba el paràgraf dient que després de totes aquestes súpliques encara no havia plogut. Ara bé:

“El miércoles por la tarde y el jueves [dia de Corpus] a la mañana llovió en grande abundancia y a la tarde se hizo la procesion de Corpus; y se cantó el Te Deum en acción de gracias y después empressaron las calles a ir a la Iglesia procesionalmente, con grande solemnidad para jubilo y alegría primeramente la calle de la Cathedral y predicó lo Dr. Cardona, esto fue el viernes, el sábado la Calle de St Joan y predicó lo Dr. Betllonga. El domingo la calle de Llubera y predicó el Dr. Colomès y el lunes la calle del Castillo y predicó el P. Pedro Pablo de Bar^{na} Gⁿ de este Con^t.”

Una vegada arribada la pluja i cantat el te-dèum d'acció de gràcies, l'agraïment continuava amb noves i grans processons en dies successius. Aquí ens explica com a partir d'aquesta processó d'acció de gràcies per a la pluja va esclatar el conflicte que va originar que els caputxins no assistissin a determinades processons de l'any litúrgic:

“Grandes dificultades hubo en esta procesion General pero todo se compuso menos lo de los Capuchinos.”

Cal aclarir que de processons de la Mare de Déu del Claustre se'n feien però mai es treia la imatge si no era en casos d'extrema necessitat, com l'esmentada sequera. La imatge se substituïa per la seva representació en un pendó:

“Havia pues 4 ó 5 años que los capuchinos no ivan a la procesion del Claustro porque el Pendon del Claustro quería ir tras los Capuchinos siendo verdad que al cabildo lo sacó detras de el que antes iva. Tambien havia dos años que no ivan a la procesion de Corpus porque el cabildo quiere que su Cruz vaya Inmediatamente tras nuestra Comunidad y delante los clerigos, sin atender a lo que antiguamente se havia acostumbrado de que dicha Cruz se fuese delante los Capuchinos inmediatamente y las processiones se guiaran hassendo todas la comonidades (...)

En definitiva, fou un conflicte de protocol que obligà als Síndics de la ciutat a intervenir per a donar “buen exemplo al Mundo”.

“Queriendo los sindicos que havia elegido la Ciudad de Solsona para que todo se fuesse con el debido Orden, que eran Bartholomè Aguilar, Bernardo Font, Arteu y Joseph Capella, que los capuchinos por consuelo de todos fuesen a la Procecion, vinieron estos 4 Sindicos a encontrar nuestro P. Gn. Y en presencia de otros 4 religiosos proposieron el de^{zco} (derecho)tenia la Ciudad que los capuchinos se fuesen a la procesion y que por esso viesen de componer la dificultad tenia el Cabildo que en quanto a lo del Pendón ya va por su cuidado el compo-

nerse, y que ya que el Cabildo havia elegido dos canónigos para componer las dificultades que nosotros también elegiessemos dos personas de nuestra parte y conferintse los 4 diessen un corte a la materia de manera que fuesse bien para todos; y para que nos fuessemos a la procession por lo menos por esta vez para dar buen exemplo al Mundo y satisfacer al deseo de la Ciudad el P. Gn. junto con otros religiosos eligieron para este cargo el P. Rector del Collegio y el Dr. Thomàs Villarò.”

Les parts implicades, el Cabildo i els caputxins, es trobaren a l’Aula Capitular per aclarir el conflicte. El *cabildo de la catedral* -el Capítol de la catedral-, està format pels canonges, sacerdots nomenats pel bisbe de la diòcesi que s’encarreguen del culte, la pastoral, la caritat i tots els aspectes referents a la gestió de la Catedral:

“Assi se hizo juntaronse y trataron esas materias y los Capitulares en son favor decían que el Ceremonial Romano dize que cada Procession lleva inmediatamente delante la Cruz pero no dice que no haya o que haya delante toda la procession una Cruz principal la cual une todos los Cuerpos o Comunidades, y la que los guía. A mas de esso que congregadas per procession las Comunidades del Cabildo, Clerigos y Capuchinos, no hacen muchas processiones, sino una.”

Després de diversos arguments, els caputxins insistien que des de la fundació a Solsona sempre havien anat a les processons generals amb la Creu del Capítol davant d’ells:

“Y al ultimo resolvieron las dos partes que los R. P. Capuchinos andarian a la procession con su Cruz delante y el Cabildo llevaría también la suia delante del Cabildo o de la Comunidad suia; Pero que el Cabildo pusiesse otra Cruz delante de toda la procession que serviesse de guía y con ella se unirían todas las Comunida-

des en una procession como se acostumbrava por toda Cataluña y España; protestando que pro hac vice tantum⁹ andarian los R.P. Capuchinos de esta suerte en esta procession.”

Els canonges representats varen dir que ho proposarien al Capítol i que tornarien a la tarda amb la resposta:

“La respuesta del Cabildo fue que no quería poner delante otra Cruz ni guión y que cada Comunidad se fuesse con su Cruz y que cada Comunidad hiziesse su Procession; y se les fue respuesto que no tenían que poner dos personas por ajustarse.

Y con esto no andamos a la procession.

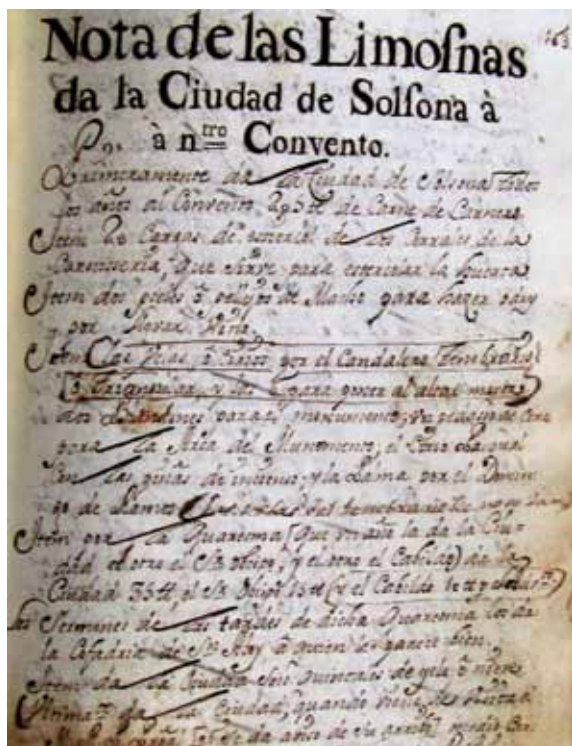
Sentieron mucho los Sindicos y toda la Ciudad esta resolución pues parecia no quería que los Capuchinos andassen a la procession por no quererse componer ni pro hac vice tantum; lo que no hicieron con lo Rectores extranjeros; pues el vicario y los Capitulares pretendían que los que havia venido con su procession y capa pluvial andasse delante de todas las Comun^{es}, cada uno por su antigüedad con su Cruz y procession lo que no quisieron hazer los R^{es}, por ser cosa nueva y res[pondi]eron los R^{es} que sino andavan como antes no querían ir a la procession y todo se compuso con resta, menos lo de los Capuchinos y por esto después miravan la procession por las ventanas.”

En definitiva, els caputxins se sentiren més discriminats que els “*rectors estrangers*” en aquesta nova ordenació, que suposem que es refereix als rectors de parròquies foranes. Si no podien anar en l’ordre de sempre, els caputxins no anirien a la processó i, per això, després miraven aquestes processons des de les finestres.

Les almoines als caputxins de Solsona

Els caputxins, com a orde mendicant, viuen de les almoines dels fidels. Ells prediquen, atenen als malalts confortant-los espiritualment i

9 Pro ac vice tantum, expressió llatina que vol dir: solament per aquesta vegada.

Libre del Convent de Solsona. Almoines al convent

amb medicaments. En casos de necessitat ajuden a la població, tal és, com hem vist, en cas d'incendis, terratrèmols, pestes i altres.

El *Libre del Convent de Solsona*, en el foli 163 i següents, enregistra i especifica la procedència de les almoines i donacions perquè en quedi constància per a la posteritat.

“Primeramente da, la ciudad de Solsona, todos los años al Convento 205 lliures de carne de Carners.

Item 20 cargas de estiércol de los corrales de la carnisseria, que sirve para estercolar la huerta.

Item dos pieles o pellejos de macho para hacer odres y por llevar vino.

Ítem (las velas o cirios por el candelero Tenebrario o Triangular y las 6 para poner al altar mayor) dos blandones para el monumento un pedasso de cera para la Arca del Monumento y el cirio Pasqual con las pinas de incienso y la Palma por el Domingo de Ramos. (Las velas del tenebrario ja no se dan).

Item por la Cuaresma (que un año la da la Ciudad, el otro el Sr Obispo y el otro el Cabildo)

da la ciudad 35 ll (lliures), el Sr Obispo 15 ll (y el Cabildo 10 ll por el odv-to (adviento)).”

El *Libre del Convent de Solsona* ens va proporcionant interessant dades de la vida dels caputxins i de la ciutat de Solsona. Així, ens informa de temes com els sermons –font d'ingressos-, la confraria de Sant Eloi, confraria del Claustre i altres.

Els sermons eren una bona font d'ingressos, s'especifiquen en detall els encàrrecs de predicacions. En aquest cas, la Confraria de S. Eloi escollia el predicador lliurement, per això es procurava que fossin bons, amb sermons emotius, que impliquessin els fidels i els estimulessin cap a una vida de devoció. Els caputxins hi tenien prestigi atès que era una de les seves feines principals.

Les almoines podien ser de donacions de fidels o lliurades pel propi municipi en nom de la població o de part del Bisbat o d'altres institucions. També, podien ser en *espècie*; així, ens informa de *quintals* de gel o neu es devien treure del pou de glaç que es troba a la sortida de les muralles pel Portal del Pont.

“Los sermones de las tardes de dicha quaresma los da la Cofradia de Sn Aloy a quien le parece bien.”

“Item da la ciudad seis quintales de yelo o nieve” (un quintal a Catalunya eren 41'600kg).

“(Ultima^{te} da la ciudad, quando viene de visita el M. R. P. Pro^{al} (Molt Reverend Pare Provincial) [si se da aviso de su arribo] medio carnero, un odre de vino y un pan por cada religioso. Pero quando visita en tiempo de Quaresma, también haze de caridad lo mismo excepto que al medio carnero se convierte en pescado y si no ay pescado, da atun o sorra: esto no es obligación de la ciudad sino voluntario lo que es bien se sepa.

Item la Cofradia del Claustro da todos los años dos velas para el Monumento y han de ser de 9 unzas cada una y juntas han de pesar libra y media: se ha de hazer la petición al Prior Eclesiastico de dicha cofradía: las fundó

el discreto Pedro Martín Andrez Notario de la presente Ciudad de Solsona: el auto de dicha Fundacion se hizo a los 17 de junio de 1661, en poder del Dr Antonio Frontera; Y se hallará dicho auto [quando sea necesario] en la escrivania del discreto Pedro Martín Andrez, que es el sobredicho fundador.”

“Por los sermones de Tabla [que se predicán quando ay Obispo] da el Sr Obispo 20 ll todos los años. El Predicador de la quaresma tiene obligación de predicar todos los días un solo sermón: con advertencia que el día de Ceniza se predica en el officio: Día de Sn Joseph y de Sn Benito también en el officio y del Sto (estos sermones son quitados)”

Segueix fent una llarga relació de predicacions amb les incidències d'assignacions o supressions determinades amb les reunions amb el Sr Bisbe. La decisió presa amb el Bisbe fou a condició que no es disminuís l'almoïna. I, a continuació, relata la llarga llista de sermons encarregats, amb els seus dies corresponents durant l'any.

Nota: Que en lo any 1775 essent jo P Benet de Camprodon Ga (Guardià) estant ab lo Sr Illm Gn P Rafel Lasala, me digue que volra mudar la lectura en altra cosa mes profitosa; Puig moltes vegades lo lector habrá de dexar la explicacio de dita lectura per falta de gent. Y después de haber consultada la materia ab lo Illte Capitol y Ciutat resolgué lo dit Illm que se dexàs absolutament del tot dita lectura y que en son lloch tingues obligacio lo convent en predicar lo Sermo de la Concepció en lo ofici, una breu practica de bonas festas en lo dia de Nadal en lo officio. Y tambe en las quatre Dominicas de Advent. (...)

Pero fou ab pacte y condicio que en res nes per res se dismanais la limosna si no que la donassen en las 20 Lliuras de contas y porque los PP Gns esdevenidores estigan enterats dels sermons de la taula de la catedral que te de predicar lo convent actualmente son los següents:

El Llibre del Convent de Solsona, a la pàg.

167, explica en una nota una situació que es va donar amb l'almoïna de la carn. Sembla que l'Ajuntament preferia donar els diners en lloc de la carn en espècie, potser per ser més pràctic o més econòmic. Però els caputxins del Govern Provincial de Barcelona no hi varen estar d'acord. La gestió sembla ser que la va fer l'Ajuntament de Solsona directament “amb gran secret” amb el govern caputxí provincial, passant del convent de Solsona, la qual cosa devia indignar al Pare Guardià.

La raó s'especifica a continuació, un parell de mesos després, quan des de l'Ajuntament es demana una modificació del tracte o l'almoïna al convent. Així ho explica el Pare Guardià:

“Nota sobre la carn.

En lo mes de maig de 1794.

Lo Ajuntament de esta ciutat feu un recurs al Sr Intendent ab gran secret, sobre lo poder donar la carn acostumada no en propia especie sino ab diners. En Barna se tractá lo asunto ab nostre R.P.Provincial, y se concordà en que se proseguís en donar la carn en propia especie y no ab diners. Y aixis se intimá la orde per part del Sr Intendent a est Ajuntament. Aquesta orde y recurs no se ha pogut conseguir, ni ab copia, per mes que jo lo haze solicitat a Barna. Solament he pogut alcanzar una carta del P. Joseph Maria de Olot, agent del negoci, en la qual me notifica, tot lo sobredit y esta carta se trovará en lo arxiu en lo calaix Lletre C. rotulada ab lo numero de las demes del dit Religios.”

“Item: en lo mes de juliol de 1794 lo Sr Bonaventura Vendrell Regidor en nom de tot lo Ajuntament me proposá los gravissims gastos que tenia la ciutat per causa de la guerra ab la Fransa, singularment per haver de mantener molts homens en lo cordó que estava en las fronteras de la Cerdaña ocupada per los francesos. Y per este motiu me suplicá volgues lo convent pendrer carn de Crestat a comte de la carn de moltó que nos havia de donar la Ciutat. Y vista esta justa representacio del Ajuntament, convinguerem ab lo dit Regidor, que la ciutat

nos donas 220 carniceras de Crestat y juntament 10 carniceras de moltó y serviría tot junt per la satisfaccio de las 205 carniceras de moltó nos havia de donar en dit any de 1794. Y en dita composicio se expressá que solament havia de tenir lloch en lo mateix any de 1794 y no en los succesius. Y de esta manera se practicá.

Fr. Ildefonso de Campdevánol Guardià.”

Uns 13 anys més tard segueixen disminuint els sermons, si més no els de Quaresma, cosa que obre un nou conflicte amb el Capítol i l’Ajuntament atès que ho decideixen sense comptar amb els caputxins, demanant-ho directament al Bisbe (a l’Il·lustríssim) i els caputxins queden amb la mateixa almoïna que abans. Un nou Pare Guardià ens ho explica:

“Nota: En el anyo de 1807 el Illustre Cabildo y Comunidad con el Magnífico Ajuntamiento de esta ciudad de Solsona sin que precediese la menor instancia de alguno de este convento resolvieron quitar algunos sermones de la Quaresma de esta Cathedral para esto eligian cada uno de estos cuerpos, dos comisionados para pedirlo al Illmo quien resolvió se quitasen los sermones de todos los sabados de Quaresma a que convinieron todos los sobredichos cuerpos y participaron esta determinación al P. Guardian de este Convento en la Quaresma de este mismo anyo se puso en practica, long haora hai dos días de descanso en la semana que son lunes y sábado quedando la Quaresma con la misma limosna de antes. Ita es.

Fr. Feliciano de Mataró Guardian.”

Un apunt sobre la Guerra Gran i el reclutament de tropa

El *Llibre del Convent de Solsona* conté una nota referent al reclutament de tropa per la guerra entre Espanya i França en temps de la Revolució Francesa. Ens interessa ressaltar que abans de l’any 1795, període de penetració de l’exèrcit francès a la part nord de Catalunya, es va produir un reclutament de la tropa per defensar el territori i expulsar les tropes invasores.

Ens ho relata de la següent manera:

“Lo Principat de Cathaluña vehent que se havia entregat als francesos lo Castell de Figueras ab gran part del Empurdá (sens referir altres desgracies) dermina (determina) armar i mantenir a sas expensas vint mil Miquelets y unirlos al Exercit del Rei pera asegurar millor la defensa de la Patria.”

Parla, per tant, de l’ofensiva francesa abans de les derrotes que patiren en el 1795, moment de reforç de l’exèrcit amb el reclutament de vint mil Miquelets, nom que es donava als soldats catalans. A Solsona es veu que li va tocar un nombre crescut de soldats a sortejar entre els seus habitants dins una franja d’edat. En el convent dels caputxins hi havia dos xicots en edat militar que els regidors posaren a la llista per entrar al sorteig. Un d’ells va sortir escollit per soldat.

“A consecuencia se feu un reparto o distribucion per todas las poblacions del Principat, en la que tocá a esta Ciutat de Solsona un numero bastant crescut.

Despues de varias diligencias pera completar aquest numero, se vegé la Ciutat presivada (pressionada) a allistar y sortejar als que sejudicaren que debian concurrer al predit efecte.

Y los Srs. Regidors tingueren la bondat de fer entrar a la dita concurrencia los dos mossos de aquest Convent.

Y haventse practicat lo sorteix, eixi sortejat per Miquelet lo un dels dits mossos anomenat Anton Ramon y Puig.

Aquest negoci se porta ab tal secret que ningu sabé la menor cosa fins que se entregá al mosso la Orde dels Regidors, ab que se li manaba que se presentas luego sens donarme a mi lo menor avís, ni de paraula, ni per escrit. Tal es la atenció que los meresqué lo Superior de est Convent.”

El Pare Superior, el Guardià del convent que escriví aquesta informació, es lamenta de la falta de respecte dels regidors que no el varen avisar ni de paraula ni per escrit. Va iniciar tots els

passos per poder lliurar el seu jove caputxí, no sabem si era novici, llec o corista. Uns i altres es treien de sobre el P. Guardià, però ell va seguir tots els passos fins al General de l'Exèrcit. Al final no va quedar més remei que vestir de Miquelet el jove caputxí i enviar-lo al front. Fra Ildefons, el Guardià, sembla que exhali un sospir de descans quan, finalment, les tropes reconquisten gloriósament la Cerdanya, darrer reducte francès, i suposem que el jove soldat va poder retornar al convent.

“Promptament vas anar a parlar als matexos Regidors, y despues de manifestarlos lo meu sentiment, los vas exposar varios motius que me aparexian suficientes pera librar a nostres mossos de tals Concurrencias. Pero ells respongueren que no eran arbitros pera declarar cosa alguna en lo assumpto; pues que la orde, que tenian, a ningú exceptuava: y que solament tenia recurs al Corregidor y Junta de Cervera.

[...]

Luego vas fer presentar memorial a la dita Junta, la qual respongue que no tenia facultats pera librar al mosso sortejat, y que se acudir al General del exercit.

[...]

Per conclusio fou precís que lo mosso se vestis de Miquelet y anar ab los demes del corregiment a la Seu de Urgell, y reconquista de la Cerdaña, que se lográ gloriósament en los dias 26 y 27 de juliol del año 1795.

Fra Ildefonso de campdevánol Guardiá.”

Els caputxins a la Solsona del segle XIX

Després d'un breu temps de gràcia, posterior a la desamortització de Mendizabal, es manté el convent de Solsona fins que els carlins perden definitivament la Primera Guerra Carlina o Guerra dels 7 anys (1833-1840), fet que en el *Llibre del Convent de Solsona* s'atribueix a la traïció del general Marotto. Anys més tard, vers el 1860, els caputxins, amb el P. Joseph d'Alpens al front, intenten reedificar el convent ajudats pels suc-

cessius vicaris generals del Bisbat, però la nova revolució del 1868 ho va impedir, i el Pare Josep d'Alpens va haver de refugiar-se a França. En la seva absència, l'any 1878, el vicari capitular, Dr. Jaume Segarra, cedeix l'antic convent, en nom del bisbat, als claretians, Missioners Fills del Cor de Maria, fundats per St. Antoni Mª Claret, incloent la casa, l'església i l'hort dels caputxins. El Pare Josep, tornat de França amb els fets consumats, va anar al convent d'Arenys de Mar (fundat el 1617), reconstruït pel Pare Joan Pruna amb almoines de caputxins exclaustats i d'altres persones devotes.

La cessió del convent als claretians és narrada en el *Llibre del Convent de Solsona* dels Caputxins, pàg. 264, i té aquest altre relat:

“Los religiosos foren dispersats en 1835 d'Espanya. Durant la guerra dels 7 anys entre carlistes i Cristinos se rehabilita lo convent de Solsona y s'hi formà una petita comunitat, que tingue de abandonarse a la retirada dels carlistes trahits per son propi general Marotto, que morí ignominiosament en Amèrica.

En 1860 proba lo P. Joseph de Alpens de reedificarlo, ajudat del S. Vicari General Blanch y de son successor Segarra, vingué la Revolucio de 1868, y lo dit P. Joseph tingué que fugir a Franza, y en sa ausencia fou entregat lo dit convent als Cleres regulars del Cor de Maria, de nova fundacio, y lo referit Pare passa en la fundacio de Areñs de mar, feta per lo R.P. Juan Pruna de Areñs de mar ab limosnas de varios caputxins esclaustrats, y altres personas devotas en 1880.”

La descripció del nou convent, el segon, la fa amb detall Gaietà Barraquer quan va visitar l'edifici el 23 de juny de 1897, i ens proporciona importants dates:

“Pude visitarle (el convent i l'església) y certificarle de su completa concordancia con el plan y modo de los demás conventos capuchinos. (...) Luce (l'església) un grandioso retablo greco-romano, en cuyos lados vi un San Luis, Rey de Francia, y un San Lorenzo de

Brindis. (...) El convento cae al sur del Templo y ni una lineal le falta de las acostumbradas. Allí el patio del claustro, con su cisterna y brocal, allí el único piso alto, la galería para tomar el sol, y todo lo demás. Las celdas se contaban en número de 24. Al sur de la casa se extendía la gran huerta cercada.

[...]

En 1835, la comunidad se componía de 8 sacerdotes, 1 corista y 5 legos, o sea de 14 frailes.”

És a dir, en el moment de la desamortització dels béns eclesiàstics i exclaustació dels religiosos, cap el 1835, la comunitat era de 14 persones, els capellans, el corista que s'ocupava del cor de l'església i els llecs -frares que, per les raons que fossin, no eren capellans (per raons de manca de capacitació, humilitat o renúncia voluntària)-. És molt possible que amb anterioritat fossin més els membres de la comunitat, atès que ens diu que hi havia 24 cel·les.

Gaietà Barraquer, alhora, ens ofereix tota una descripció sociològica. La classe social alta es confessava amb els dominics, gent de prestigi intel·lectual, i el poble amb els caputxins.

“Uno de los solsonenses que más datos de esta casa religiosa me transmitió me ponderaba los grandes servicios que esta comunidad prestava a la ciudad, servicios empero que son los que igualmente prestavan en sus pueblos las demás.

[...]

Así dijome que predicaba (la comunitat) la generalidad de los sermones, y que confesava

a casi toda la población. Unas cuantas beatas confesaban con el párroco, los abogados y algunos otros con los dominicos, y la gran masa popular con los capuchinos, frailes verdaderamente populares.

[...]

La asistencia de viaticados, sin dejarles un momento de día ni de noche, era constante.

[...]

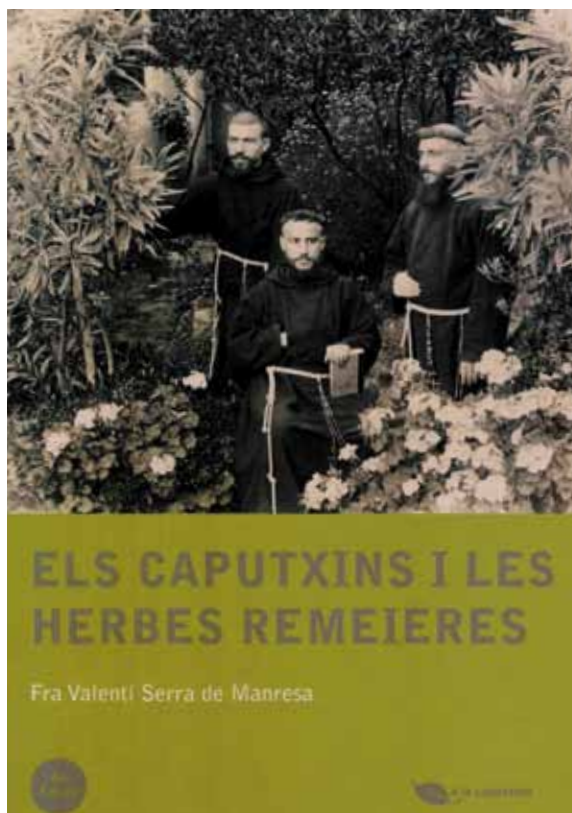
Cuando prendia fuego en algún edificio, a la primera señal de la campana acudia entera toda la comunidad, es decir Padres y legos, y trabajaban en la extinción del fuego; y así se mostraba en todo su espíritu.”

Gaietà Barraquer ens ha fet una descripció de les ocupacions dels caputxins: fer sermons, confessar, atendre els malalts i ajudar en accidents, com apagar el foc. I oblida una tasca important i vinculada amb l'atenció als malalts, disposar de coneixements de malalties i cures mitjançant les herbes remeieres¹⁰. Eren experts en plantes medicinals, la qual cosa fins i tot els va portar a algun conflicte¹¹.

També ens fa una descripció de l'hort dels claretians, d'àmplia extensió, era una part de l'hort dels caputxins. Aquests tenien, per tant, un ampli camp per cultivar verdures i herbes remeieres, cosa que confirma el fet que el municipi els donava cada any fems per adobar les plantes. Eren 20 càrregues de fems. Una càrrega era una mesura de pes de 3 quintars; a Catalunya un quintar equivalia a 41'600 kilograms. És a dir, un total d'uns 2.480 kg a l'any de fems. Era efectivament “una gran huerta cercada.”

10 La tasca remeiera caputxina, més vinculada al Solsonès, es troba explicada en RIART I VENDRELL, Joan (2018). *Remeis i aprendre de l'experiència (1750-1850). La vida de la segona meitat del s. XVIII a la meitat del s. XIX des d'una masia de Lladurs. Solsonès*. Barcelona: Producció Trialba, Barcelona. ISBN: 978-84-947658-9-6. DL: B 8945 -2018 Capítol 8. I no cal dir en les diverses obres d'en Fra Valentí Serra de Manresa que explica per extens les plantes i les receptes remeieres caputxines. (cf. bibliografia).

11 De conflictes per l'aplicació de remeis als malalts en tenim la referència de Fra Valentí Serra de Manresa (2013:25) “L'any 1765 causà indignació dels apotecaris de Sant Celoni, els quals escriviren una carta de protesta al ministre provincial tot demanant que prohibís la distribució de medicines al convent de Sant Celoni, car els perjudicava econòmicament, alhora que mantenien la disponibilitat d'oferir medicaments gratuïts als frares sempre que fos necessari”. A canvi de que els caputxins no donessin medicines, és més, que no tinguessin medicaments, els apotecaris o farmacèutics es comprometien a donar els medicaments gratuïts a tots els frares que ho necessitessin. La competència remeiera era forta.

Portada del llibre *Els caputxins i les herbes remeieres*

“Este convento (el de Solsona) gozó de una particularidad, y es que aun después de 1835 (any de l'exclaustració) como en su ciudad dominaron por un tiempo los carlistas, se reparó de sus grandes desperfectos, y guareció de nuevo una comunidad capuchina. Más vencidos aquellos, quedó nuevamente en manos hostiles como largamente, Dios mediante, veremos en su día y lugar.

Actualmente este convento goza la suerte de albergar una comunidad de Padres del Inmacu-

lado Corazón de Maria, la que tiene el templo abierto al culto. La actual comunidad posee parte de la huerta de los capuchinos, vendido el resto por el Estado a un particular.”

Fons documentals i bibliogràfiques sobre els caputxins de Solsona:

ACA. Arxiu de la Corona d'Aragó. Secció ORM. Monacals-Universitat, lligall 52, que ahora conté el farcell o lligall 52/2 que té alguns documents del Llibre del Convent de Solsona.

Arxiu dels Caputxins. Es guarda El Llibre del Convent de Solsona (1582-1835) on es recullen les dades des de la fundació fins a la marxa definitiva de Solsona el 1838. Els llibres dels convents eren escrits i anotats pels successius Pares Guardians. Registraven tots els fets i dades que calia perquè els successors no en perdessin la memòria.

El llibre de Gaietà Barraquer, obra monumental de sis volums, *Les cases de religiosos a Catalunya durant el primer terç del segle XIX*, editats el 1906 i 1915, explica també el convent dels caputxins de Solsona. Ell però, recull les dades antigues del *Llibre del Convent de Solsona* juntament amb altres anotacions del seu viatge per recollir informació a la capital del bisbat a principis del s. XX¹².

L'altra obra cabdal d'informació caputxina és el llibre de Basili de Rubí¹³ (1978): *Un segle de vida caputxina a Catalunya (1564-1664)*.

12 Gaietà Barraquer i Roviralta (Barcelona, 1839-1922) fou un eclesiàstic i historiador català, germà de l'oftalmòleg Josep Antoni Barraquer i Roviralta i del neuròleg Lluís Barraquer i Roviralta. Fou oncle del cardenal Francesc d'Assís Vidal i Barraquer. Es poden trobar més explicacions sobre aquest autor en l'Annex 1, de RIART I VENDRELL, Joan (2018). *Remeis i aprendre de l'experiència (1750-1850). La vida de la segona meitat del s. XVIII a la meitat del s. XIX des d'una masia de Lladurs. Solsonès*. Barcelona: Producció Trialba.

13 Basili de Rubí (Rubí, Vallès Occidental, 1899-Barcelona, 1986) fou el nom de religió del caputxí Francesc Malet i Vallhonrat.

Entrà a l'orde caputxina el 1927. Durant la Guerra civil espanyola va estar a punt de ser executat, però va aconseguir escapar-ne i es traslladà a Itàlia, lloc on començà les seves investigacions sobre la història de l'orde caputxina a Catalunya. Acabada la guerra a Espanya, va tornar al nostre país i fou nomenat director dels seminaris caputxins d'Olot i de Barcelona, així com definidor del govern de la província.

Estigué llarg temps al convent dels caputxins de Sarrià. Fou historiador, fundador de l'entitat Franciscàlia (1948), editor de la revista Estudis Franciscans des de la represa (1948) i iniciador i director de la col·lecció de Filosofia Criterion el 1959.

Entre altres llibres va escriure aquest que és el que ens interessa ara: *Un segle de vida caputxina a Catalunya (1564-1664)* on explica els orígens i fa el seguiment dels convents catalans, entre ells el de Solsona.

Aproximació Històrico-Bibliogràfica. BCN: Caputxins de Sarrià.

Llorens i Solé, Antoni. Pàg. *Solsona i el Solsonès en la Història de Catalunya*. Lleida: Ed. Virgili & Pagès, (2 volums), 1987, pàg. 114.

Serra de Manresa, Valentí. *Els framenors caputxins a la Catalunya del segle XIX. Represa conventual, exclaustacions i restauració (1814-1900)*. Barcelona: Facultat de Teologia de Catalunya, 1998.

Altres fonts documentals es poden trobar en la Documentació de l'Ajuntament de Solsona dipositada en ACS (Arxiu Comarcal del Solsonès) i en l'APCC (Arxiu Provincial del Caputxins de Catalunya) en *Actos Capitulares 20*.

REFERÈNCIES BIBLIOGRÀFIQUES

RIART I VENDRELL, J. *Remeis i aprendre de l'experiència (1750-1850). La vida de la segona meitat del s. XVIII a la meitat del s. XIX des d'una masia de Lladurs. Solsonès*. Cap. 8 Caputxins i herbes remeieres. Barcelona: Producció Trialba, 2018.

RIART I VENDRELL, J. "Llistat genealògic dels Pares Superiors, els Pares Guardians, dels caputxins del convent de Solsona". *Paratge, núm. 31, 2018*. (*Revista de la Societat Catalana de Genealogia*), pàg. 159-170.

SERRA DE MANRESA, Fra Valentí. *Els caputxins i les herbes remeieres*. (4a edició) BCN: Ed. Mediterrània, 2013.

SERRA DE MANRESA, Fra Valentí. *Hortalisses i flors remeieres. Les herbes santes dels caputxins*. BCN: Ed. Mediterrània. 2a edició, 2014.

SERRA DE MANRESA, Fra Valentí. *Tornar als remeis de sempre. Pocions, unguents i herbes medicinals*. BCN: Ed. Morera. 2a edició, 2017.

SERRA DE MANRESA, Fra Valentí. *El huerto medicinal. Sabiduria capuchina de la A a la Z*. BCN: Ed. Mediterrània. 2a edició, 2018.

Fragment postal del 1931. Solsona, passeig del Camp amb l'església dels caputxins al fons.
Fototipia Thomas